

Περιεχόμενα

Οι «Αλκυονίδες ημέρες» της Θεσσαλονίκης

Ένα εισαγωγικό κείμενο του Αλέξανδρου Τζώνη	11
1 Το πλαίσιο και η έρευνα	19
1.1 Επισκόπηση των απόψεων για την εμβληματική ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης, και δομή της έρευνας	19
1.2 Η γεωιστορία: η μακρά διάρκεια του σχεδίου και οι ρήξεις	25
2 Οι πρωταγωνιστές του σχεδίου ανοικοδόμησης	31
2.1 Το πολιτικό πλαίσιο του ανασχεδιασμού και η ιδιαίτερη συμβολή του Αλέξανδρου Παπαναστασίου	31
2.2 Η κυρίαρχη συμβολή των Γάλλων και του Ερνέστ Εμπράρ στις πολεοδομικές επιλογές του ανασχεδιασμού	41
2.3 Αστική τέχνη. Η εναλλακτική πρόταση του Τόμας Μόουσον και των Άγγλων	49
2.4 Ο ρόλος του Κώστα Κιτσίκη: οικοδομικοί κανονισμοί και κτιριολογικές τυπολογίες	54
2.5 Η ελληνοκεντρική αρχιτεκτονική προσέγγιση του Αριστοτέλη Ζάχου	55
3 Οι νέες γεωμετρίες του σχεδίου ανοικοδόμησης	63
3.1 Οι γενικές τυπολογικές επιλογές του ανασχεδιασμού και η αναδυόμενη μορφή του αστικού χώρου	63
3.2 Κάνναβοι, διαδρομές και αστικές συνθέσεις	66
3.3 Τα μοναδικά στοιχεία: μνημεία και νέα τοπίοσημα	69
3.4 Τα κρίσιμα καθημερινά αστικά στοιχεία: οικοδομικά τετράγωνα, οικόπεδα και κτίσματα	72
4 Ο εμβληματικός κεντρικός άξονας της νέας Θεσσαλονίκης	77
4.1 Η περιοχή διάνοιξης της Αριστοτέλους. Η μορφή του αστικού και κοινωνικού ιστού πριν από την πυρκαγιά	77
4.2 Το τακτοποιημένο σύστημα των οικοπέδων και η νέα ανθρωπογεωγραφία του κεντρικού άξονα	83
4.3 Το αρχιτεκτονικό όραμα της μεγάλης χειρνομίας	87
4.4 Η «χαμένη» κεντρική Αστική Πλατεία και τα δημόσια κτίρια	89
4.5 Η προβληματική απόληξη του μνημειακού άξονα	105
4.6 Η παραλιακή πλατεία Αριστοτέλους	110
4.7 Η ενιαία αρχιτεκτονική των οικοδομών της Θεσσαλονίκης	117
5 Η εφαρμογή των σχεδίων στον άξονα της Αριστοτέλους	123
5.1 Από το όραμα στην υλοποίηση. Οι οικοδομές της περιόδου 1923-1953	123
5.1.1 Το Βοσπόριον Μέγαρο (1922-1924)	124

5.1.2	Η οικοδομή της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας (1921-1924)	127
5.1.3	Το κτίριο της Ισραηλιτικής Κοινότητας (1924)	130
5.1.4	Το κτίριο του ΟΣΕ (1928-1938)	131
5.1.5	Η οικοδομή στη γωνία Αριστοτέλους και Ερμού 49 (1930)	132
5.1.6	Η οικοδομή στη γωνία Αριστοτέλους 4 και Τιμισκλή (1930)	133
5.1.7	Το πολυκατάστημα στην οδό Αριστοτέλους 9 (1931)	134
5.1.8	Το Επαγγελματικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο (1933)	135
5.1.9	Το υποκατάστημα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (1937)	137
5.1.10	Η οικοδομή στην οδό Αριστοτέλους 28 (1938)	138
5.1.11	Το κινηματοθέατρο Ολύμπιον (1948)	139
5.1.12	Η οικοδομή στη συμβολή των οδών Αριστοτέλους και Τιμισκλή (1953)	145
5.2	Η προσαρμογή του Διατάγματος στα νέα δεδομένα της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης (1954-1981)	145
5.2.1	Η οικοδομή στην πλατεία Αριστοτέλους 5 (1954)	149
5.2.2	Η οικοδομή στην πλατεία Αριστοτέλους και Λεωφόρο Νίκης 5 (1955-1957)	151
5.2.3	Η οικοδομή στην ανατολική γωνία Αριστοτέλους 30 και Εγνατίας (1955)	152
5.2.4	Η οικοδομή στη γωνία Αριστοτέλους και Ερμού 51 (1931-1958)	153
5.2.5	Η οικοδομή στη γωνία Αριστοτέλους 12 και Βασιλέως Ηρακλείου (1960)	153
5.2.6	Το ξενοδοχείο Ηλέκτρα Παλάς (1960-1972)	154
5.2.7	Η οικοδομή του ΙΚΑ στην οδό Αριστοτέλους 15 (1963)	158
5.2.8	Η οικοδομή στη πλατεία Αριστοτέλους και Μητροπόλεως 34, γραφεία EBZ (1965)	158
5.2.9	Η οικοδομή στη γωνία Αριστοτέλους 5 και Τιμισκλή (1977)	160
5.2.10	Το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας στην πλατεία Αριστοτέλους 6 (1980)	160
5.2.11	Η τελευταία οικοδομή στην οδό Αριστοτέλους 21 (1990-1996)	162
5.3	Οι παράπλευρες οργανωμένες αγορές	163
5.3.1	Οι αγορές Βλάλη, Βατικιώτη και Μπεζεστενίου (1921-1923)	163
5.3.2	Η κεντρική «Αγορά Μοδιάνο» (1922-1925)	173
5.3.3	Μπιτ Παζάρι – η στοά των παλαιοπωλών (1928-1930)	176
6	Ο δεύτερος εμβληματικός άξονας και η διαμόρφωση του ανατολικού ρήγματος	181
7	Η ανάδειξη και η ανοικοδόμηση βυζαντινών και νεοβυζαντινών μνημείων από τον Αριστοτέλη Ζάχο	187
7.1	Η βασιλική της Παναγίας Αχειροποιήτου. Προτάσεις ανάδειξης και αναστήλωσης από τον Εμπράρ και τον Ζάχο	187
7.2	Η ανάκτηση της βασιλικής του Αγίου Δημητρίου στην απόληξη του μνημειακού άξονα από τον Αριστοτέλη Ζάχο. «Αναστήλωση» ή «ανοικοδόμηση»;	191
7.3	Η νέα μορφή και η ανάδειξη της Παναγίας των Χαλκέων	202
7.4	Το νεοβυζαντινό ναύδριο του Αγίου Στυλιανού. Το κύκνειο άσμα των Αριστοτέλη Ζάχου και Ορέστη Χατζηπαγγέλου	207
8	Η απήχηση του νεοβυζαντινού αρχιτεκτονικού λεξιλογίου της ανοικοδόμησης	213
8.1	Η ετερόκλητη εμφάνιση των οικοδομών του μεσοπολέμου και οι περιορισμένες επιρροές των αρχιτεκτονικών προτύπων της Αριστοτέλους	213
8.2	Το σχολικό συγκρότημα Αγίας Σοφίας (1931)	220
8.3	Το ξενοδοχείο Mediterranean Palace (Μενπιπερανέ) (1922)	223
8.4	Το Καραβάν Σερράι (1924-1932)	224
8.5	Το Μέγαρο της ΧΑΝΘ (1924-1934)	226
8.6	Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (1924)	229
8.7	Η Νέα Λέσχη Θεσσαλονίκης (1925)	230
8.8	Το Πειραματικό Σχολείο (1933-1936)	231

9	Ο εκλεκτικός τοπικισμός της νεοβυζαντινής ανοικοδόμησης: στοιχεία της μακράς διάρκειας και αναβιώσεις	235
10	Συμπεράσματα: πολεοδομικές πολιτικές και αρχιτεκτονικές ιδεολογίες στη Θεσσαλονίκη του μεσοπολέμου	257
11	Η συλλογική έρευνα: μεθοδολογία, τεκμηρίωση, συμβολές	265
11.1	Μεθοδολογία: Αρχειακή τεκμηρίωση και σχεδιαστική έρευνα	265
11.1.1	Το αρχείο της Διεύθυνσης Δημοσίων Έργων Κτηματογράφησης Θεσσαλονίκης του Υπουργείου Συγκοινωνίας στο Κ.Ι.Θ. του Δήμου Θεσσαλονίκης	265
11.1.2	Τα αρχεία της Διεύθυνσης Αστικού Σχεδιασμού και Αρχιτεκτονικών Μελετών, καθώς και της Διεύθυνσης Δόμησης και Πολεοδομικών Εφαρμογών του Δήμου Θεσσαλονίκης	267
11.1.3	Το εντατικό σχεδιαστικό και ερευνητικό εργαστήριο στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης	268
11.2	Τα τοπογραφικά δεδομένα των κτηματογραφικών αρχείων	269
11.3	Η εσωτερική οργάνωση της περιοχής μελέτης πριν από την πυρκαγιά	270
11.4	Η πώληση των οικοπέδων και τα χαρακτηριστικά των νέων ιδιοκτησιών	272
11.5	Οι υλοποιήσεις στην οδό και την πλατεία Αριστοτέλους σύμφωνα με τα αρχεία της διεύθυνσης δόμησης και της διεύθυνσης αρχιτεκτονικών μελετών του δήμου Θεσσαλονίκης	275
11.6	Ευχαριστίες – συμβολές	276
	Βιβλιογραφία	277
	Πρόελευση εικόνων	281
	Ευρετήριο κυρίων ονομάτων	284